

1884-03-14

SENDER

Joakim Skovgaard

RECIPIENT

Wilhelmine Skovgaard

FACTS

Document type:

Letter

General comment:

Der er to tegninger i brevet -ét af de "horte", Joakim og Kristian Zahrtmann ser, og ét af overgangen over en flod på vejen mellem Pyrgos og Druva.

Sender's location:

Grækenland, Andritsaina

Recipient's location:

København

Mentioned people:

Elisabeth Cruusberg

Susette Cathrine Holten

Susette Maribo

Hildegard Wittrup

Kristian Zahrtmann

Archive:

Mappe 16 nr. 65, 65a

TRANSCRIPTION

Kasse 16

Brev 65

Andritsæna 14 Marts 1884. Kjære Faster! Skönt jeg er noget mör og sövnig, så det vil knibe at fortælle Dig om vor rejse, så livlig, som den fortjæner, vil jeg nu dog gjøre hvad jeg kan, da jeg har tid og alt i frisk minde. Da vi i Katakolo havde forladt dampskibet, körte vi derfra med den lille jærnbane til Pyrgos, hvorfra vi gik til Druva. Vejen blev skønnere og skønnere jo længere vi kom og vi fandt mange blomster. I Druva blev vi vel indstallerede hos nogle rare folk, som har tre gæsteværelser, men så meget hjerterum, så der vist kan stuves det utrolige sammen i de små stuer. Vi havde hver sin, i min var der kun vindue ind til Z. Det 3die havde den Tyske arkitekt. Det er sandt, på vejen til Druva paserede vi to floder (dvs. bække) på den måde at Z. smögede op og bar mig over, for han er jo den stærkeste og tungeste. Druva ligger på en høj bakke over Olympia, så for at slippe opstigningen og nedstigningen ved middagstid, bringer værten frokosten ned. En gang var Z. bleven oppe i Druva, og da jeg, som ikke har taget uhr med på denne rejse, mente det var henimod middag, spurgte jeg opsynsmanden, og han sagde noget, som jeg udtydede som middag. Så gik jeg da hen til huset, hvor frokosten serveres og satte mig til at vente på den og Z. Jeg havde med tegn spurgt værtinden om vi den dag skulde spise der, hvilket hun havde bejaet. Jeg ventede og ventede, men der gjordes ingen tegn til at bordet skulde dækkes, og Z. kom ikke. Så spurgte jeg hvad klokken var, og fik at vide den var 2, altså to timer over spisetid (hvis jeg havde forstået rigtigt), så syntes jeg, det blev for galt, og for at betegne dem at jeg var sulten, puttede jeg fingeren i munden og daskede mig på maven, jeg fik så straks en humpel bröd med en skive pölse og et glas vin. Noget efter så jeg så Z. komme henne på vejen, glad halede jeg værtinden ud og viste hende, at han kom, for så håbede jeg hun vilde skynde sig at gjøre måltidet færdigt, men da hun var kommen ind lo hun, (den ellers så rolig alvorlige) i forening med alle de andre ligesom dengang jeg daskede mig på maven, men det var ikke så löjligt, for da Z. kom fik jeg at vide, at klokken endnu ikke var tolv. At vor vært var skikkelig ser Du af, at da Z. og han var bleven enige om, at vi skulde betale 7 frank om dagen, men at vi dagen efter fik at vide af tyskeren, at det var for meget, og så Z. fortalte værten, at vi kun vilde give 6, fordi vi blev der så længe, svarede han "Polygala" hvilket betyder "meget vel", så det gik jo nemt. Så i går måtte vi af sted tidligt om morgenen, aften i forvejen havde vi spist til afsked sammen med Syndakus og tyskerne, de var alle såre venlige, Syndakus lånte os et par tæpper med på rejsen. Vi drog altså af

sted med en förer og et muldyr, som Syndakus også havde skaffet os. Muldyret bar al vor bagage, mad tæpper o.s.v. så den der red var på den höje hest, ja næsten kamel. Alt som vi kom frem mod Arkadien, blev vejen skønnere og skønnere, ja så idyllisk, så mine vildeste fantasier ikke har tænkt sig det bedre. Morgentoner over lave höjder og ind mellem oliven og enkelte plataner, som afbrödes af fyrretykninger, klingende og græssende hjorder af får og geder med deres hyrder og ulvelignende hunde, enkelte köer og heste, en sjælden gang en lille samling huse med folk, hunde, höns, og nogle löjerlige dyr, som vi kalder hjorte, fordi de [?], som vi antager for hanner, bærer horn. Her har du en af dem, det var nogle meget grinagtige dyr at se på. Vejen gik langs den sagte glidende Alfæusflod til vi måtte dreje ind i fyrreskoven og op over höjderne. Da vi nåde toppen bredte sig et nyt landskab for os med snetoppe i det fjærne, men nu vil jeg springe naturbeskrivelser over og före Dig med os lige ned til floden, hvor vi måtte over den. Der måtte föreren akordere med en mand, som kendte vadestedet, for at få ham til hjælp. De smögede begge op næsten til bæltstedet og förte så hesten over med en af os, og tilbage efter den anden, til vi begge var ovre, og det måtte gentages da der var to floder. Det var frygtelig morsomt at være med til, se den skönne blå flod bruse op om bugen på heste, og dog med muligheden for en dukkert for öje. Vi måtte rigtignok lukke öjnene en tid, for föreren generede sig for sine bare ben. Nå, det gik godt, og kort efter lejrede vi os under et egetræ på en skråning ved en platanfyldt dal. Der vi da sade og drak den skummende rödvin, delte med fören vor steg af uskyldige bede, ligesom ost og glödende frugt af orange, medens vor gangster prustet og græsset ved siden. Så gik vejen videre op i bjærgene mod Andritsena. Hen på aftenen da Z. red en lille tid, (i regelen red jeg, for Z. holder meget bedre ud at gå) da jeg sköd genvej, hvor hesten ikke kunde gå, ser jeg noget smutte ind under en sten, skruptudseagtigt så det ud, men jeg anede dog, at det kunde være en tarantel. Jeg væltede stenen og ganske rigtigt, det var en tarantel, större end jeg trode, de kunde blive. Deres bid er så vidt jeg ved absolut dödeligt, så med fingrene vilde jeg ikke tage den, så lagde jeg stokken over den og stak kniven i den,

-2 -

den döde vist straks, jeg så den ikke bevæge sig. Den var fuld af unger og meget smuk. Videre gik vi og ved solnedgang nåde vi byen. Vi kom vel i herberg, fik hver sin hårde seng. Z. kunde föle et bræt i sin stikke höjere op end de andre, vandfad var der ikke tale om, vi måtte hælde af kruset over hænderne o.s.v. o.s.v. ellers var det meget herligt. Næste dag gjorde vi en afstikker op på en bjærghöjde for at se resterne af tempelet i Bassæ. det

regnede desværre af og til så småt, der er ellers så dejlig udsigt der oppe fra, nu lå toppen af og til i skyer som nåde helt ned til os. Men interessant var tempelet. Det er bygget af Iktinus, den samme som har bygget Partenon. Om aftenen gjorde Z. regning med værten, og når v. var urimelig satte Z. ham spögefuldt på dören, så vi fik det til en skikkelig pris, det grinagtige var, at v. vilde have det brændsel betalt, som han havde stegt vor höne ved, derfor spurgte Z. ham, hvad det vand kostede, som vi havde drukket, og så slettede Z. uden videre den post. Det er sandt da jeg den förste aften der, skulde have spiritus i en flaske til min tarantel, var vi henne på apoteket, hvor hele byen kom og betragtede os, men apothekeren måtte vi vente på en halv times tid. Tidlig om morgenen efter afregningen, drog vi ad Leontaris til, vejen var herlig, först vi höjt over bjærgene, siden ned på sletten, hvor vi igen måtte over Alfæusfloden, men her var den meget mindre. Det var skönt vejr, hen på aftenen drog de store skyer op og det begyndte at stænke. Skyerne dannede sig först lette og lysende om Taygetes snedækte top. Ved solnedgang nåde vi Leontari, en morsom by, med 3 á 4 herlige cypresser ved en morsom lille kirke. Vi havde hört at værtshuset der skulde være sådan et hul, og at man absolut måtte akordere i forvejen. Vi kom imidlertid ind i en stor stue, som behagede os, og da Z. var voldsomt i humeur gav han sig til at akordere på kraft; han var brilliant, han klappede börnene, gjorde grin med de unge fyre og regerede i det hele sådan, så vi igrunden fik det godt og billigt. Ved hjælp af en hoben puder der lå, fik vi lavet os ret behagelige senge, vi fik köbt oliven, vinen var udmærket, som sædvanlig spiste vi masser af æg, det var brilliant alt sammen. Værtinden så urimelig komisk ud især bagfra med sit flyvende turbanagtige hovedklæde, hun var god at komme til rette med, derimod var der en 11 års dreng, som var en rigtig jöds og den sværeste at regere. Så gik vi da i seng og ventede på at föreren skulde komme ind at lægge sig, at vi kunde få slukket lampen og komme til ro, hver gang der kom nogen ved dören kaldte vi på ham, men han blev væk. Så da Z. sov slukkede jeg lampen. Endelig kom föreren, værtinden og datteren redte hans leje ved lygteskin og ind humpede han. Ud på natten så Z. katten fange en mus, först trode han at katten var en stor rotte, som vilde i vor sulepose. Længere ud på natten kom den hvide ged en omgang op ad trappen og ringede lidt for os. Men vi sov dog godt og efter at have gjort regning, som blev billigere end det andet sted, og efter at have fået os et muldyr til, drog vi mod Sparta. Det stænkede lidt, så vi imödeså medstille gru det öjeblik, da vi måtte trække det blöde dækken, som var så rart at ride på, over hovedet. Det kom imidlertid ikke, efterhånden blev det næsten solskin. Vejen gik först over skönne bakker med ege, gamle ege.

Siden da vi nåde Evrotas, som var kranset med popler og buske, roser (dvs. udprungne) og især en umådelig masse magelös store og dejlige nerier, fulgte vi dens löb mellem bakkerne, til vi mod aften kom ud på sletten, hvor vi snart nåde Sparta. Sletten er godt opdyrket, langs vejen stod der to slags pragtfulde vortemælk, den ene så stor, så den synes at trækkes efter mandshøjde, en måde det da også ved at være kravlet op i et frugt træ. Mød øst strækker sig en lav rød bjærgkæde, mod vest hæver Taygetes, sig mægtig, forresten dejlig, vejret var blæsende skyfyldt stemningen var kraftig skön, gennem en lille olivenskov nåde vi den brede hovedgade, som Z's æsel aldeles ikke vilde lige hen ad, det gik slingrende fra den ene side til den anden. Vi kom vel i hus betalte vor flinke förer, og nöd de mere civiliserede forhold. Vi fik vasket os ordentlig, børstet vore sko o.s.v. og så lod vi os den spartanske suppe smage, salat til maden gjorde også godt. Og blöde senge o.s.v. Da vi spiste kom vor förer og fortalte at her i Gytion hvor jeg nu sidder og skriver var der kopper, men værten sagde, det gjorde ingen ting. Der var heller intet andet for, end at kile på, vi skulde nå dampskibet den næste dag, og anden vej kunde vi ikke godt komme. En mand tilböd os vogn til 50 frank, siden for 30, men det syntes vi var for meget, og bestemte at gå, da vi ikke kunde få anden befording. Om morgenen så vi museet, som kun indeholder lidet interessant, og så travede vi af i det herligste vejr med en frisk vind i ryggen. På vejen standsede vi to steder, hvor vi hver drak to rå æg, en snaps mastiksbrændevin og vand, og spiste apelsiner, siden drak vi af og til vin og vand, hvor vi kunde få det.

-3-

Brev 65A

Vejen var bred og god, omgivelserne skönne, först gik det lige efter næsen over sletten, siden slyngede vejen sig mellem bakker, men da vi var komne to tredjedele af den vel 5 mile lange vej, var jeg så dygtig træt, vi havde skudt en god fart, Z går som en maskine, så udholdende, og der er altid farlig fut i ham. Nu blev vi imidlertid for min skyld nödt til af og til at sætte os og puste lidt, i gröfterne og mod slutningen kneb det så meget for mig, så skönt vi kun manglede en fjerdingvej, bad jeg dog Z. bede en kulsvierfamilie, som lå lejrede ved siden af vejen, om jeg kunde få en af deres ved siden af græssende heste at ride på, ellers var jeg bange vi vilde komme for sent til dampskibet. Kulsvieren var meget venlige, gav os vin at drikke, og sadlede straks hesten, som jeg så kom op på, og så var vi jo snart i Gytheion. Men der var ingen dampskib, det skulde först komme to dage senere om aftenen og så gå en time efter. Så måtte vi jo vente, hvilket jeg var lumsk glad ved, for mör var jeg. Vi kom i et rigtig godt

værelse med adgang til altan, hvor vi nu to gange har nydt morgenkaffe (sommestider bliver jeg jo nødt til at drikke kaffe) i så velsignet skönt solskin med udsigt over det mørkeblå hav, hvor små skibe vuggedes ved vore fødder. Ja der var skönt og solrigt, vi har rigtig nydt den tilgift til rejsen, jeg plejede mine lasede fødder. Folk var rare, værtinden hyggede om os, men sengene var de hårdeste, vi endnu har prøvet. Om morgenen vågnede vi begge med den bekendelse på læberne, at vi var forskrækkelig möre. Jeg havde hittet på at lægge mit tøj inder mine knæ, det havde hjulpet en del, men dog havde vi begge i et væk drejet os om på den friskeste side natten igennem. Af mærkværdigheder der må nævnes klippen hvor Arest hvilede, da han blev forfulgt af furierne, og den lille Ø hvor Paris og Helena holdt bryllup, vi var en lille tur derovre. Dampskibsfarten hjem var rigtignok over de blå bølger og under den blå himmel, på dækket havde

-4-

et par sigeunerfamilier lejret sig, da de var gået til ro, så de ikke ud af meget andet end dyner, hvor mange mon der lå under hver. Om dagen daskede de om i pjalter, når börnene sloges, var det svært at se, om de sloges om pjalterne eller pjalterne sloges om börnene. Nu er den skønne tur til ende, vi slap for at ligge i quarantaine i Piræus, og kopper har vi ikke fået endnu, lidt lopper, det er det hele. – Kjære Faster begyndelsen af turen er skreven på et blad af Zs tegnebog med tush, så den er efterhånden bleven noget utydelig, men kan Du ikke læse det, så kan Niels eller Cathrine sikkert. Du må undskylde vis beretningen ikke hænger rigtig sammen hvad fortid og nutid osv. angår, den er nemlig skreven i stykker, snart hist snart her Du kan vist begribe, at turen har været så rig og skön, så den hörer til det herligste jeg har oplevet. Opholdet i Olympia var dog det, jeg dårligst kunde undvære, kunstsagerne der var så fortrinlige. Nu længes jeg efter godt vejr, for at kunne komme til at arbejde, for jeg må blive færdig her, så jeg kan få en lang og god arbejdstid i Sora. Det er dejligt, Du nu har det så godt, som Onkel skriver, og at alt i det hele står vel til hos Eder. Fru Maribos sydom huer mig ikke, bare hun dog var helt fri for skolegerningen. Jeg håber at Elisabeth Chruusbergs og Hildegard Aggersborgs ungdom overvinder alt pylreri, men hvad er der i vejen med Cathrine? Fortæl mig det.

Overgangen over den förste flod, hvori vi begge var på muldyret. Lev nu vel og hils alle, Din hengivne Joakim Skovgaard.

[illegible]

[illegible]

Vejen var bred og god, omgivelserne skønne, først gik det borte
efter næsen over slætt, siden slængede vejen sig mellem bakke,
men da vi var komne to trediedele af den vel 5 mile lange vej,
var jeg så dygtig træt, vi havde skudt en god fart, og gik som
en maskine, så udholdende, og der er altid farlig fart i ham.
Nu blev vi imidlertid for min skyld nødt til at af og til sætte
os og puste lidt; grøfterne og mod slutningen kneb det så
meget for mig, så skönt vi kun manglede en fjerdingle,
bad jeg dog G. bede en kulovier familie, som lå i jorden ved
siden af vejen, om jeg kunde få en af dems ved siden af grøften
hvor vi kunde heste at ride på; ellers var jeg bange vi vilde komme
for sent til dampskibet. Kulovierne var meget venlige, gav
os vin at drikke, og sadde straks hesten, som jeg så kom
op på, og så var vi jo snart i Gytheim. Men der var ingen
dampskib, det skulde først komme to dage senere om
aften og så gå en time efter. Så måtte vi jo vente, hvilket
jeg var temmelig glad ved, for mor var jeg. Vi kom i rigtig
god overens med adgang til sølden, hvor vi nu to gange har
nydt morgenkaffe (sommertider bliver jeg jo nødt til at drikke
kaffe); så velværdigt skönt omløbet med udsigt over det
mørkeblå hav, hvor små skibe vuggedes ved vore fødder.
Ja der var skönt og omløbet, vi har rigtig nydt den tilgift.
I rejser, jeg plejede mine gamle fødder. Folk var rare,
værtinden hyggede om os, men oengene vare de hårdeste,
vi endnu har prøvet. Om morgenen vågnede vi begge
med den bekendte på læberne, at vi var fortrækkelig
mørk. Jeg havde tænkt på at lægge mit tøj under mine
knee, det havde hjulpet en del, men dog havde vi begge i et
økt drøjet os om på den frokoste side natten igennem.
Af mærkværdigheden der må nævnes klyngen hvor Orest
brilade, da han blev forfulgt af surierne, og den lille O
hvor Paris og Helena holdt bryllup, vi var en lille tur der
ovre. Dampskibsfarten hjem var rigtig nok over de blå
bølger og under den blå himmel, på det det havde

et par sigesunerfamilier fejret sig, da de var gæst til os, så
 de ikke ud af meget andet end søner, hoormange mon der lå
 under høet. Om dagen dækkede de om i pjalter, når børnene sla-
 ge, var det svært at se, om de sloges om pjalter eller pjalter
 & sloges om børnene. Nu er den skønne tid tilende, vi slæp-
 per at ligge i quarantaine i Pireus, og kopper har vi
 ikke fået endnu, lidt kopper, det er det hele. — Tjens Fæst
 begyndelsen af tiern er skrevet på et blad af 70. tegnebog, med
 tusket, så den er efterhånden bleven noget utydelig, men kan du ikke
 læse det, så kan Niels eller Catherine sikkert. Du må undskylde,
 vis betingelsen ikke hænger rigtig sammen hvad for et og andet er.
 Angår den er nemlig skrevet i stykker, snart lidt snart her.
 Du kan vist begribe, at tiern har været så rig og skøn, så den
 høier til det herligt, jeg har oplevet. Opholdet i Olympias var
 dog det jeg dårligst kunde undvære, kunstnagerne der var
 så fortrinlige. Nu længes jeg efter godt vejr, for at kunne
 komme til at arbejde, for jeg må blive færdig her, så jeg kan
 få en lang god arbejdstid i Lora. — Det er dybt, du mår
 det så godt, som Onkel skriver, og at alt det her står vel til
 hos eder. Frø Marchus sygdom huer mig ikke, han har
 dog var helt fri for skoligerningen. Jeg håber at Elisabeth
 Chruschops og Hildigud Aggesboms sygdom overvinde alt
 pyleri, men hvad er der i vejen med Catherine? fortæl mig
 det.



Overgangen over den første flod, hvor vi begge var på muldyret.
 Lev nu vel og hils alle, din kære Joakim Skovgaard.